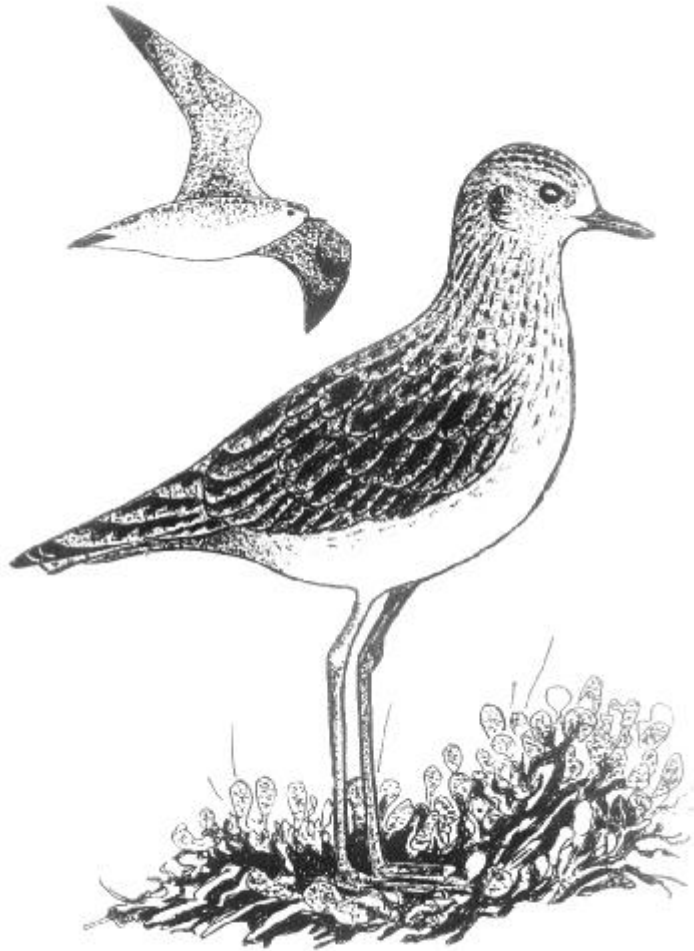

OGÓLNOPOLSKIE
TOWARZYSTWO
OCHRONY
PTAKÓW

11/2004

**BIULETYN INFORMACYJNY
LESZCZYŃSKIEJ GRUPY OTOP**

**Ogólnopolskie Towarzystwo
Ochrony Ptaków**

ul. Hallera 4/2
80-401 Gdańsk
tel. \ fax 0 58 341 26 93
office@otop.most.org.pl
www.otop.org.pl

**BIULETYN
INFORMACYJNY
LESZCZYŃSKIEJ
GRUPY OTOP**

Strona WWW:

www.eko.org.pl/otop-leszno/

Poczta:

otop.leszno@eko.org.pl

Redakcja:

Stanisław Kuźniak
stakuz@poczta.onet.pl

Rysunki:

Janusz Ratajczak

Skład:

Waldemar Michalak
waldek71@poczta.onet.pl

Drodzy Czytelnicy,

Przekazujemy Wam kolejny numer naszego Biuletynu. Podobnie jak w roku ubiegłym ukazuje się on w formie elektronicznej. Postaramy się jednak wydać go również w formie tradycyjnej.

W numerze znajdziecie m.in. kronikę ważniejszych wydarzeń minionego roku. Niektóre z nich opisano szerzej, jak np. nową formę naszej działalności – obóz w Boszkowie. Jak zwykle znajdziecie zestawienie najciekawszych obserwacji ornitologicznych. Tu zwracamy uwagę na doniesienie o pierwszym stwierdzeniu siewki złotawej. Na ostatniej stronie informacja z ostatniej chwili – o wydaniu „Awifauny Polski”, książki niezbędnej każdemu obserwatorowi ptaków. Życzymy przyjemnej lektury i wielu nowych wrażeń i odkryć ornitologicznych.

Redakcja

CO SIĘ DZIAŁO - KRONIKA 2003

8.03.2003. Wrocław. XXIV Zjazd Ornitologów Śląska.

15.03.2003. Leszno. Spotkanie Leszczyńskiej Grupy OTOP i wybory nowego lidera. Grzegorz Lorek, który od roku 1996 był liderem Leszczyńskiej Grupy OTOP z dniem 1 stycznia 2003 złożył rezygnację z tej funkcji. Podczas spotkania dokonano podsumowania dotychczasowej pracy grupy i wybrano nowego lidera. Został nim Paweł Sieracki.

5.04.2003. Poznań. XIX Spotkanie Ornitologów Wielkopolski.

12.04.2003.Poznań. Paweł Szymański uczestniczył w konkursie PTOP „Salamandra” dla uczniów gimnazjów i szkół podstawowych „Ptaki Polski”. W konkursie wojewódzkim zajął IV, a w międzywojewódzkim VI miejsce.

24.07.2003. Leszno. W wakacyjnym cyklu spotkań „Uroda miejsc znanych i nieznanych” organizowanych przez Miejską Bibliotekę Publiczną im. Stanisława Grochowiaka w Lesznie

S. Kuźniak mówił „Jak żyją ptaki?”

4-9.08.2003. Boszkowo. Obóz szkoleniowy Leszczyńskiej Grupy OTOP (więcej wewnątrz numeru).

15-18.09.2003. Toruń. Konferencja „Zoologia na progu XXI wieku” i XVIII Zjazd Polskiego Towarzystwa Zoologicznego.

22-24.09.2003. Zbiornik Wonieść. Akcja obrączkowania ptaków. (więcej wewnątrz numeru).

4-5.10.2003. Europejskie Dni Ptaków.

„Ptasia Szkoła” OTOP - Jezioro Turawskie

W dniach od 1 do 10 sierpnia 2003 r. uczestniczyliśmy w „Ptasiej Szkole” OTOP, zorganizowanej przez Ozimską Grupę OTOP „Dudek”, której liderem jest pan Tadeusz Kaczmarek. Tegoroczny obóz (już piąty) odbywał się w ostoi ptaków Jezioro Turawskie, które ma ok. 7 km długości i 2,5 km szerokości. Jest ono zbiornikiem zaporowym, do którego uchodzi rzeka

Mała Panew. W tym roku ze względu na niski poziom wody utworzyły się tam olbrzymie łachy, na których żerowały siewki. Do ciekawych stwierdzeń na tym zbiorniku trzeba zaliczyć biegusa wielkiego, który 2 lata temu zbłądził o 10 tys. km. i wylądował właśnie tu.

Do ośrodka wczasowo-kolonijnego „Turawa-Antoninek” dotarliśmy na dzień przed planowanym rozpoczęciem obozu i dlatego po zakwaterowaniu mieliśmy całe popołudnie wolne, co skwapliwie wykorzystaliśmy na obserwacje.

Program ptasiej szkoły obejmował wykłady związane z tematyką dotyczącą biologii i ekologii ptaków i zajęcia praktyczne.

Naszym pierwszym wykładowcą był pan Paweł T. Dolata, który mówił o prawnej ochronie ptaków. Każdy z uczestników obozu miał okazję zapoznać się z rozporządzeniem Ministra Środowiska z 2001 r. i ustawą o ochronie przyrody z 1991 r. Druga prelekcja dotyczyła badań nad bocianami i łabędziami niemymi, sposobami ich obrączkowania oraz ciekawych sytuacji z tym związanych.

Oprócz wiceprezesa OTOP-u naszymi wykładowcami byli również pan Marcin Polak z Grupy badawczej ptaków wodno-błotnych KULING, który przedstawił istotę wędrówki ptaków i wszelkie zagadnienia z nią związane. Łapaliśmy z nim również ptaki wróblowe w sieci. Innym interesującym gościem był pan Jan Lontkowski z Komisji Faunistycznej, który przedstawił tematykę związaną z ekologią i biologią ptaków drapieżnych. Kolejnym gościem był zastępca Wojewódzkiego Konserwatora Przyrody, który przedstawił nam na czym polega ochrona ptaków i ich siedlisk.

Dodatkowymi atrakcjami „szkoły” były wycieczki turystyczno-krajoznawcze. Pierwszą z nich było przejście malowniczą doliną Małej Panwi – planowanego parku krajobrazowego. O jednej z ostatnich rzek Opolszczyzny o nieuregulowanym korycie wraz z wspaniale zachowanym starodrzewiem i stanowiskami pliszki górskiej opowiadał nam pan Krzysztof Spałek – botanik.

Podczas obozu odwiedziliśmy również Stobrawski Park Krajobrazowy, który posiada własne centrum edukacyjne. Na jego terenie przewodnik pokazał nam jedną z największych na Śląsku kolonię łęgową czapli siwej. Braliśmy także udział w pracach paleontologicznych w Krasiejowie. Odnaleziono tam szczątki dinozaurów sprzed 225 mln lat (najstarsze na świecie). Do codziennych zajęć należały wyjścia na obóz obrączkarski siewek, którego kierownikiem był pan Adam Wojciechowski. Co trzy godziny chodziliśmy na obchody do rozstawionych na łąkach „wacków” (pułapki na siewki). Oprócz pospolitych pliszek, kszyków, łączaków, piskliwców, siewczek, samotników chwyciły się takie rarytasy jak nieufny i ostrożny kwokacz, piękna sieweczka obroźna w „godówce” oraz sensacyjny dubelt. Poza tym na zbiorniku można było zaobserwować: czaple białe, zauszniaki, bociany czarne, rybołowy, kuliki wielkie, siewkę złotą, siewnicę, ostrygojady, biegusy krzywodziobe, rdzawe, zmienne, małe i malutkie, brodźce pławne i mewy żółtonogie.

Mimo, iż w zbiorniku obowiązywał zakaz kąpieli (sinice) nam to nie przeszkadzało i kąpaliśmy się między obchodami w orzeźwiająjącym ujściu Małej Panwi.

Oprócz zdobytej wiedzy wzbogaciliśmy się o równie cenne doświadczenia. Nawiązaliśmy nowe kontakty z ornitologami z całej Polski. Bez wątplenia obóz trzeba uznać za pożyteczny dla nas jak i dla badań nad siewkami, gdyż uzyskaliśmy informację powrotną z Chorwacji o łączaku, zaobączkowanym podczas naszego pobytu. Osobiście uważamy, tego typu obozy za niezmiernie rozwijające i godne polecenia. Możliwość bezpośredniego kontaktu z ptakiem jest o wiele bardziej wartościowa niż nawet najlepsza literatura.

Krzysztof Furmańczyk i Paweł Szymański

Obserwacja siewki złotawej *Pluvialis fulva* w okolicy Bojanowa

W dniu 10.11.2003 r. prowadziłem obserwacje na terenie pól w okolicy Bojanowa. Szukałem często przebywających tutaj o tej porze roku przelotnych stad siewek złotych. Znalazłem takie stado w pobliżu wsi Trzebosz. Ptaków było 118, a żerowały na rozległym polu porośniętym niską, wschodzącą dopiero oziminą. Ptaki obserwowałem z odległości ok. 50 m, przy użyciu lornetki i lunety – widziałem je więc bardzo dobrze. Kilkakrotnie przejrzałem całe stado i w pewnej chwili zauważyłem ptaka, który wyglądem nieco odbiegał od pozostałych siewek. Po wykonaniu na miejscu obserwacji szczegółowego opisu, a

następnie porównaniu go z dostępną literaturą oznaczyłem ptaka jako siewkę złotawą *Pluvialis fulva*. Obserwacja uzyskała akceptację Komisji Faunistycznej pod numerem 7805.

Ptaka należał z pewnością do rodzaju *Pluvialis* – posiadał sylwetkę charakterystyczną dla tego rodzaju, podobną do pozostałych siewek złotych. Robił jednak wrażenie nieco mniejszego od pozostałych siewek. Był smuklejszy, szczuplejszy, miał dłuższe nogi i dłuższą szyję. Był mniej „krepy”, mniej przysadzisty niż pozostałe siewki. Trzymał ciało bardziej pionowo. U stojącego ptaka skrzydła wystawały tylko nieznacznie poza ogon, mniej niż u pozostałych siewek. Przy złożonym skrzydle lotki III-rzędowe sięgały prawie do końca ogona, a spod nich wystawały co najwyżej trzy lotki I-rzędowe. Ogólne ubarwienie ciała było w zbliżonym tonie jak u siewek złotych, było jednak mniej żółtawe (mniej „złotawe”). Był to raczej ogólnie odcień oliwkowoszary z niewielkim dodatkiem barwy żółtej na wierzchu ciała. Głowa była prawie jednolicie szara, jedynie jej wierzch i pokrywy uszne były nieco ciemniejsze. Brew była zaznaczona mniej wyraźnie niż u siewki złotej. Skrzydła widoczne w locie były z całą pewnością od spodu szare, a z wierzchu miały wąski, szary pasek skrzydłowy. Nogi ptaka były nieco ciemniejsze niż u pozostałych siewek.

Ptaka poruszał się w stadzie siewek złotych i zachowaniem nie różnił się od pozostałych. Podbiegał kilka kroków żerując, po czym zatrzymywał się na chwilę bez ruchu, a później znów podbiegał dalej.

Lęgowiska siewki złotawej obejmują obszar syberyjskiej tundry od Półwyspu Jamał do Półwyspu Czukockiego oraz Zachodnia Alaskę. Zimowiska natomiast rozciągają się od północno-wschodniej Afryki poprzez subkontynent indyjski, południowo-wschodnią Azję, wyspy Pacyfiku po Nową Zelandię. Siewka złotawa była obserwowana w większości krajów północnej i zachodniej Europy, szczególnie często w Finlandii, Szwecji, Wielkiej Brytanii i Holandii. W Polsce pierwsze zaakceptowane przez Komisję Faunistyczną stwierdzenie siewki złotawej miało miejsce w dniu 31.08.2000 r.

Janusz Ratajczak

Występowanie pustulek w Lesznie

Pustulka jest w Polsce jednym z najpospolitszych ptaków drapieżnych, a w Wielkopolsce jest uznawana za nieliczny gatunek lęgowy. Po okresie spadku liczebności w latach 70., od początku lat 90. nastąpił zauważalny wzrost jej liczebności. W okresie tym w Lesznie stwierdzono 8 par lęgowych, z czego 5 w śródmieściu. Począwszy od roku 1998 rozpocząłem stałe coroczne kontrole stanowisk

lęgowych tego gatunku, głównie w śródmieściu Leszna.

W chwili obecnej na tym obszarze znanych jest 11 stanowisk lęgowych tego gatunku. Corocznie (tj. 6 razy) zajęte były 3 stanowiska, 5 razy – 2 stanowiska, 4 razy – 1 stanowisko, 3 razy – 2 stanowiska, 2 razy – 2 stanowiska i 1 raz – 1 stanowisko. Wykorzystanie stanowisk w poszczególnych latach przedstawia poniższa tabela. Wszystkie stanowiska znajdowały się na budynkach, z czego osiem w gęstej zabudowie miejskiej, w miejscach, gdzie stale przebywają ludzie i panuje duże natężenie ruchu.

Usytuowanie stanowisk zostało naniesione na plan miasta i z uzyskanej w ten sposób siatki zmierzono odległości pomiędzy nimi. Średnia odległość wyniosła 452 m, najmniejsza – 50 m, a największa – 1240 m.

Średnie zagęszczenie w przeliczeniu na całą powierzchnię miasta wyniosło w poszczególnych latach od 1,56 do 3,76 p/10 km².

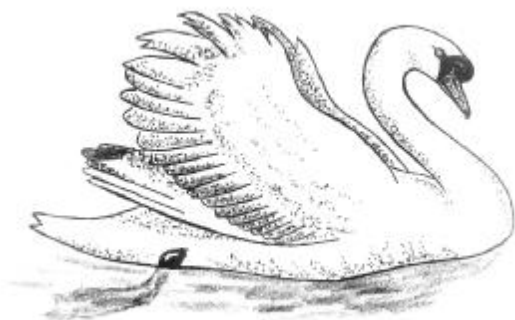
Ponieważ kontrole przeprowadzono w centralnej części miasta, nie wykluczone jest, że dane te są zaniżone. Istnieją podejrzenia, że ptaki te gnieźdzą się również w Gronowie, w Zaborowie w okolicach zwirowni jak również na polach irygacyjnych. We wszystkich tych miejscach w sezonie lęgowym były obserwowane pojedyncze ptaki lub pary.

Tab. 1. Wykorzystanie stanowisk lęgowych przez pustułę w latach 1998-2003. (-) - stanowisko nie kontrolowane, (+) - stanowisko kontrolowane, brak ptaków, (cyfra) – liczba par.

<i>Lp.</i>	<i>Stanowisko</i>	<i>1998</i>	<i>1999</i>	<i>2000</i>	<i>2001</i>	<i>2002</i>	<i>2003</i>
1	Kościół św. Jana	1	1	1	1	1	1
2	Kościół św. Mikołaja	1	1	1	1	1	1
3	Kościół św. Krzyża	1	+	+	+	1	1
4	Młyn	1	1	1	2	2	2
5	Akwawit	-	-	1	1	1	1
6	Zespół Szkół Ekonomicznych	1	1	1	1	1	+
7	KREDYT-Bank	-	-	-	1	1	1
8	Opuszczony magazyn ul. Różana	-	1	1	1	1	1
9	Wieżowiec ul. Grunwaldzka	-	-	-	1	1	+
10	Kamienica ul. Słowiańska	-	-	-	-	1	1
11	Centrala Nasienna	-	-	-	-	1	-
	Razem	5	5	6	9	12	9

Waldemar Michalak

Obóz ornitologiczny w Boszkowie

W dniach 4-9 sierpnia 2003 zorganizowano w Boszkowie na terenie Przemęckiego Parku Krajobrazowego obóz ornitologiczny Leszczyńskiej Grupy OTOP. Jego celem były obserwacje i obrączkowanie ptaków. Ptaki obserwowano na terenie Przemęckiego Parku Krajobrazowego –ostoi ptaków o

randze krajowej oraz na Zbiorniku Wonieść – ostoi ptaków o randze międzynarodowej i obszaru zgłoszonego do europejskiej sieci obszarów chronionych „Natura 2000”.

Zanotowano łącznie 83 gatunki ptaków, m.in. bączki, czaple białe, uszatkę i wąsatkę. Podczas obrączkowania uczestnicy obozu mieli okazję dowiedzieć się o wędrówkach ptaków i potrzebie ochrony ich siedlisk. Ptaki były chwywane w sieci ornitologiczne, a obozowicze mogli oglądać z bliska różne gatunki ptaków wróblowych i dowiedzieć się jak je rozpoznawać i jak oznaczać ich wiek i płeć. Choć ptaków schwytano niewiele, to należały one do 14 gatunków.

Znaczną część obozu zajęło obrączkowanie łabędzi. Na Jez. Dominickim ze stada pierzowiskowego zaobráczkowano 16 łabędzi i schwytano dwa ptaki już noszące obrączki. Ponadto celem obrączkowania były też rodziny z młodymi. Z powodu kiepskiego sukcesu lęgowego w tym roku, schwytano tylko 2 rodziny na stawach w Sokołowicach i Przysieci Starej, gdzie schwytano 4 dorosłe i 9 młodych. Jeden z dorosłych łabędzi z Przysieki nosił już obrączkę. Jak się okazało była to samica obrączkowana w 1996 na stawach Wielikąt na Śląsku. Jeszcze innym zajęciem na obozie było odczytywanie na gniazdach wcześniej wykrytych obrączkowanych bocianów. Odczytano obrączki dwóch bocianów: w Popowie Wonieskim na gnieździe z 3 młodymi przebywał bocian zaobráczkowany jako pisklę w 1996 przez P. Dolatę we Franklinowie pod Ostrowem Wlkp., natomiast we wsi Kąty na gnieździe z 2 młodymi był bocian obrączkowany w 1998 w Sepienku pod Kościanem.

Pracami obozowymi kierowali: Paweł T. Dolata, dr Stanisław Kuźniak i Paweł Sieracki, a ponadto wzięli w nim niebagatelny udział: Łukasz Galimski, Marcin Garwin, Damian Łowicki, Janusz Maliczak, Zbyszek Mikołajczak, Bernard Pawlisiak, Szymon Przebinda, Wojciech Ratajczak, Anna Rymsiewicz i Borys Szpryngwald. Dwóch z uczestników na miejscu zapisało się do OTOP, a chyba wszyscy byli zadowoleni z obozu. Obszerny i ciekawy reportaż A.

Jakubowskiego o obozie zamieściło leszczyńskie czasopismo „ABC”, a nagrany w jego trakcie materiał o bocianach w Wielkopolsce pokazała TVP 3.

Chcielibyśmy podziękować Delegaturze Wielkopolskiego Urzędu Wojewódzkiego i osobiście panu Feliksowi Kosickiemu za nieodpłatne udostępnienie domku w Boszkowie, pani kierownik ośrodka w Boszkowie za okazaną życzliwość i pomoc, Jakubowi Kosickiemu za pomoc w organizacji obozu, a Andrzejowi Łakomemu za umożliwienie odłowów ptaków na stawach w Zglińcu.

Kolejny obóz w Boszkowie planowany jest w 2004 r., zainteresowanych prosimy o kontakt z P. Sierackim: ptakolub@wp.pl, tel. 609-268-736 lub (0-65) 549-82-78.

Paweł T. Dolata i Paweł Sieracki

Akcja obrączkowania na Zbiorniku Wonieść – 2003

W roku 2003 kontynuowano obrączkowanie ptaków na Zb. Wonieść. Ptaki obrączkowali S. Kuźniak i J. Stępniewski, a w dniach 22-22.09. prowadzono wspólną akcję, w której uczestniczyli członkowie Leszczyńskiej Grupy OTOP oraz po dwóch gości z Holandii i Poznania.

Łącznie zaobrączkowano 641 ptaków (112 piskląt i 529 ptaków lotnych) z 22 gatunków. Najwięcej zaobrączkowano:

Wąsatka – 221	rokitniczka - 49
Trzciniak – 85	trzcinniczek - 44
Potrzos – 83	pierwiosnek – 36.

W ciągu roku otrzymano 5 wiadomości powrotnych:

KP 03900 potrzos 1 obr. 24.09.98.; kontrola 27.10.02., Francja

KV 22150 potrzos ♂ PO1 obr. 29.09.01.; kontrola 13.10.02., Niemcy

KT 81220 remiz ♂ PO1 obr. 3.07.01.; kontrola 26.10.02., Francja

KV 22574 trzcinniczek 1 obr. 9.09.02.; kontrola 2.10.02., Hiszpania

KX 17911 potrzos ♀ PO1 obr. 9.09.02.; kontrola 3.11.03., Portugalia

Schwytano ponadto 3 ptaki z obrączkami zagranicznymi: trzcinniczka z Belgii, modraszka z Litwy i wąsatkę ze Szwecji.(SK).

Liczenie siewek złotych

Jesienią 2003 przeprowadziliśmy liczenie siewek złotych i przy okazji czajek.

W październiku liczenie było koordynowane przez Wader Study Group, a Polsce przez dr Włodzimierza Meissnera z Uniwersytetu Gdańskiego. Jednym z celów liczenia było uzyskanie danych o liczebności siewek złotych w poszczególnych rejonach Europy.

Pierwsze liczenie przeprowadzono w dniach 11-12.10.03, a drugie dodatkowe w dniach 7-11.11.03.

Terminy liczenia przypadły tuż po pełni księżyca.

W takich dniach siewki złote koncentrują się i odpoczywają w dużych stadach.

Podczas pierwszego liczenia skontrolowano 24 miejsca potencjalnego występowania siewek złotych. Stwierdzono je tylko w trzech miejscach w łącznej liczbie 652 ptaków:

- Bielawy Szelejewskie, gm. Piaski, na polu oziminy – 100
- Wschowa, na zaoranym polu – 500
- Zb. Wonieść – 52.

Podczas liczenia listopadowego skontrolowano 21 miejsc, a siewki złote stwierdzono w 5:

- Trzebosz, gm. Bojanowo, na oziminy – 166
- Pawłowice, na oziminy – 190
- Kąkolewo, na zaoranym polu – 50
- Dąbcze, na oziminy – 41
- Zb. Wonieść – 53.

Czajka

W październiku stwierdzona w 12 miejscach, w łącznej liczbie 9884 ptaków. Najliczniej na polach pod Wschową – 4000, w Bielawach Szelejewskich i na Zb. Wonieść – po 1800 oraz w dolinie Obry pod Przemętą – 1070. W pozostałych miejscach naliczono od 14 do 320 czajek.

W listopadzie czajki stwierdzono tylko w dolinie Rowu Polskiego pod Robczyskiem – 9 i na Zb. Wonieść – 49.

W liczeniach uczestniczyli: J. Kosicki, S. Kuźniak, M. Lewandowski, S. Maćkowiak, Z. Mikołajczak, J. Ratajczak, W. Ratajczak i P. Sieracki.

S. Kuźniak

Liczenie bocianów

W roku 2004 odbędzie się VI Międzynarodowy Cenzus Bociana Białego. Koordynatorem krajowym liczenia jest Polskie Towarzystwo Przyjaciół Przyrody „pro Natura” we Wrocławiu. Spis będzie przeprowadzony dwiema uzupełniającymi się metodami:

- ogólnopolskiej ankiety skierowanej do sołtysów
- bezpośrednich kontroli terenowych.

Na Ziemi Leszczyńskiej dotychczas przeprowadzono spisy w latach 1974, 1984 i 1994/95 w ramach III, IV i V Międzynarodowego Spisu Bociana Białego.

Powtórzenie Spisu w roku bieżącym pozwoli na dokonanie porównań. Dlatego zwracamy się do zainteresowanych o deklarację udziału w tej akcji i wypełnienie załączonego do Biuletynu druku deklaracji. Zaznaczamy jednocześnie, że najmniejszą jednostką kontroli terenowych jest obszar co najmniej gminy.

Jakub Kosicki i Stanisław Kuźniak

CO CIEKAWEGO W TERENIE – RAPORT 2003

Kolejny raport przedstawia najciekawsze obserwacje z roku 2003 (pozostałe są zgromadzone w bazie danych). Podobnie jak w roku ubiegłym obserwacje zestawiono w dwóch działach: ptaki lęgowe i ptaki niełęgowe. W przypadku czapli białej *Egretta alba*, niektórych kaczek, siewek i mew odnotowano tylko większe stada i nietypowe daty (wszystkie ciekawe obserwacje faunistyczne były bieżąco publikowane w Internecie). Stwierdzenia wymagające weryfikacji uzyskały akceptację Komisji Faunistycznej.

Do najciekawszych obserwacji w roku 2003 należą: wykrycie lęgów błotniaka łąkowego *Circus pygargus* i podgorzałki *Aythya nyroca*, pierwsza obserwacja siewki złotawej *Pluvialis fulva*, druga - orzełka *Hieraaetus pennatus* i trzecia gęsi krótkodziobej *Anser brachyrhynchus*. Obserwacji dostarczyli: G. Bela (GB), C. Brodziak (CB), N. Dudziak (ND), K. Furmańczak, Sz. Kaczmarek (SZK), R. Kempa (RK), Z. Kolberg, W. Kraśniewski, S. Kuźniak (SK), P. van Lieshout (Holandia), A. Łakomy (AŁ), S. Maćkowiak (SM), Ł. Matuszak, Z. Mikołajczak (ZM), S. Parniewicz (Nowy Tomyśl), J. Ratajczak (JR), P. Sieracki (PSI), A. Stankowski, R. Stelmaszyński, J. Stępniewski (JS), M. Suszka, P. Szymański (PSZ), P. van Tilburg (Holandia), P. Tryjanowski (Poznań).

PTAKI LĘGOWE

Kormoran *Phalacrocorax carbo*

14.04.03.: 101 gniazd, Wyszanów (SK, CB)

Czapla siwa *Ardea cinerea*

14.04.03.: 33 gniazda, Wyszanów (SK, CB)

26.04.03.: 31 gniazd, Grodzisko (SK)

2.07.03.: 33 gniazda, leśn. Olejnica, PPK (SK, CB)

Podgorzałka *Aythya nyroca*

2003.: co najmniej 1 para - lęg mieszany z czernicą, Zb. Wonieść (RK, GB)

Gągoł *Bucephala clangula*

2003: 5-6 par, Zb. Wonieść (JS i in.)

Zielonka *Porzana parva*

2003: 3-5 par, Zb. Wonieść (JS i in.)

Rybitwa rzeczna *Sterna hirundo*

2003: 16-17 par, Zb. Wonieść (RK i in.)

Rybitwa czarna *Chlidonias niger*

25.06.03.: ok. 20 par, Jez. Błotnickie (AŁ, JS)

2003: 20-23 par, Zb. Wonieść (JS i in.)

Pójdźka *Athene noctua*

2003: 1 para, Garzyn, gm. Krzemieniewo (CB)

2003: 1 para, Pawłowice, gm. Krzemieniewo (CB)

Bielik *Haliaeetus albicilla*

7.05.03.: para z gniazdem, Przemęcki PK - nowe stanowisko (SK, CB)

Błotniak łąkowy *Circus pygargus*

22.06.03.: gniazdo z 4 pull., w dol. Rowu Polskiego k. Tarnowejłaki (JR)

Podróżniczek *Luscinia svecica*

2003: 2 pary, Zb. Wonieść (JS)

Kłaskawka *Saxicola torquata*

2003: ok. 7 par, Leszno (SK i in.)

27.04.03.: 1 p., Henrykowo k. Leszna (SM)

17.09.03.: 1 p. z 2 juv., Tworzanki, gm. Rydzyna (ZM)

Wąsatka *Panurus biarmicus*
2003: 9-10 p., Jez. Łoniewskie (JS)
2003: 15-18 p., rez. "Jezioro Trzebidzkie"
(JS)
2003: 28-34 p., Zb. Wonieść (JS)

PTAKI NIEŁĘGOWE

Nur rdzawoszy *Gavia stelatta*
21.11.03.: 1 os., Zb. Wonieść (JS)
24.11.03.: 1 os., Zb. Wonieść (SZK)

Nur czarnoszy *Gavia arctica*
21.11.03.: 1 os., Zb. Wonieść (JS)
24.11.03.: 1 imm., Zb. Wonieść (SZK)
28.11.03.: 1 os., Zb. Wonieść (ND)
29.11.03.: 1 ad. i 1 imm., Zb. Wonieść
(SZK)
6.12.03.: 1 os., Jez. Łoniewskie (ND)

Kormoran *Phalacrocorax carbo*
31.12.03.: 26 os., Zb. Wonieść (JS)

Czapla biała *Egretta alba*
8.01.03.: 1 os., stawy Zaborówiec (AŁ)
10.09.03.: 21 os., Zb. Wonieść (JS)
11.09.03.: 23 os., Zb. Wonieść (R.
Stelmaszyński, Z. Kolberg)
14.09.03.: 32 os., Zb. Wonieść (W.
Kraśniewski)
4.10.03.: 20 os., Zb. Wonieść (JR)
5.10.03.: 21 os., Zb. Wonieść (SZK)

Bocian biały *Ciconia ciconia*
5-13.11.03.: 2 os. (sprawne), Leszno (SK, J.
Kosicki)

**Łabędź czarnodzioby *Cygnus
columbianus***
16.03.03.: 13 os. (11 ad. i 3 imm.), Wąsosz
(JR)
11, 13 i 20.04.03.: 2 ad., Zb. Wonieść (JS,
PSZ, SZK)

Gęś zbożowa *Anser fabalis*
10.03.03.: ca 6500 os., Zb. Wonieść (JR)

Gęś krótkodzioba *Anser brachyrhynchus*
1-18.08.03.: 1 os., Zb. Wonieść (G. Bela i
in.)

Gęś białoczelna *Anser albifrons*
10.03.03.: ok. 1500 os., Zb. Wonieść (JR)

Bernikla kanadyjska *Branta canadensis*
24.02.03.: 1 os., Zb. Wonieść (M. Suszka,
SZK)

Bernikla białolica *Branta leucopsis*
15.03.03.: 3 os., Zb. Wonieść (JR, SK)
21.03.03.: 1 os., Tarnowałaka, gm. Rydzyna
(JR)

Ohar *Tadorna tadorna*
31.08.03.: 2 imm., Zb. Wonieść (SZK)
27.09.03.: 1 imm., Zb. Wonieść (JR i in.)

Świstun *Anas penelope*
14.03.03.: 350 os., Zb. Wonieść (JS)
19.03.03.: ok. 500 os., Zb. Wonieść (JS)
20.03.03.: 350 os., Zb. Wonieść (SZK)

Rożeniec *Anas acuta*
14.03.03.: 100 os. Zb. Wonieść (JS)
20.03.03.: 220 os., Zb. Wonieść (SZK)
21.03.03.: 335 os., Zb. Wonieść (JR)

Helmiatka *Netta rufina*
6.05.03.: 1 ♂, Zb. Wonieść (JS)
14.05.03.: 1 p., Zb. Wonieść (P. van
Tilburg, P. van Lieshout)
19.05.03.: 1 ♀, Zb. Wonieść (JS)

Ogorzalka *Aythya marila*
22.12.03.: 4 ♀♀, jez. Dominickie (GB)

Uhla *Melanitta fusca*
6.12.03.: 1 ♂, Jez. Łoniewskie (ND)

Szlachar *Mergus serrator*

12.04.03.: 1 ♂, Jez. Łoniewskie (JS)
15.11.03.: 2 ♀♀, Jez. Dominickie (JR i in.)

Myszolów *Buteo buteo*

11.03.03.: 32 os., Osieczna, przel. w kier.
NE (JS)

Orlik krzykliwy *Aquila pomarina*

27.06.03.: 1 os., Zb. Wonieść (JS, AŁ)
2.07.03.: 2 os., Gryżyna, gm. Kościan (AŁ)

Orzełek *Hieraaetus pennatus*

28.03.03.: 1 os.odm. ciemnej, Bojanowo
(JR)

Kobczyk *Falco vespertinus*

14.08.03.: 1 ♂, Rawicz (JR)

Drzemlik *Falco columbarius*

11.04.03.: 1 ♀, Zb. Wonieść (JS)
8.10.03. 1 ♀, Bojanowo (JR)
2.11.03.: 1 ♂, Świerczyna, gm. Osieczna
(ND)
29.11.03.: 1 os., Grodzisko, gm. Osieczna
(ND)

Sokół wędrowny *Falco peregrinus*

6.06.03.: 1 ad., Sokołowice, gm. Przemęt
(PSI)
1.08.03.: 1 os., Zb. Wonieść (GB)
27.08.03.: 1 juv., Zb. Wonieść (JR, ZM)
12.10.03.: 1 os., Zb. Wonieść (GB)

Ostrygojad *Haematopus ostralegus*

4.08.03.: 1 os., Zb. Wonieść (JS)
14.08.03.: 2 os., Zb. Wonieść (GB, JR)

Sieweczka obrożna *Charadrius hiaticula*

14.03.03.: 14 os, 15.03.03.: 17 os., Zb.
Wonieść (JS i in.)
8.09.03.: 15 os., Zb. Wonieść (JR)

Siewka złotawa *Pluvialis fulva*

10.11.03.: 1 os., Trzebosz, gm. Bojanowo
(JR)

Siewka złota *Pluvialis apricaria*

16.03.03.: ok. 1200 os., pola Czechnów-
Trzebosz, gm. Bojanowo (JR)
12.10.03.: 500 os., Wschowa (SM)

Siewnica *Pluvialis squatarola*

1.06.03.: 4 os., Zb. Wonieść (SZK)
10.07.03.: 1 os., Zb. Wonieść (SK, P.
Tryjanowski)
31.08.03.: 1 os., Zb. Wonieść (SZK)
6 i 8.09.03.: 1 os., Zb. Wonieść (JR i in.)
12.09.03.: 1 os., Zb. Wonieść (SZK)
27.09 i 4.10.: 3 os., 11.10.03.: 1 os., Zb.
Wonieść (JR i in.)
12.10.03.: 10 os., Zb. Wonieść (GB)
19.10.03.: 3 os., Zb. Wonieść (SZK)

Czajka *Vanellus vanellus*

16.03.03.: ok. 1500 os., pola Czechnów-
Trzebosz, gm. Bojanowo (JR)

Biegus rdzawy *Calidris canutus*

30.08.03.: 2 juv., Zb. Wonieść (JR, ZM)
6 i 8.09.03.: 3 os., Zb. Wonieść (JR i in.)
12.09.03.: 1 os., Zb. Wonieść (SZK)

Piaskowiec *Calidris alba*

27.09.03.: 1 os.: Zb. Wonieść (JR i in.)

Batalion *Philomachus pugnax*

27.04.03.: 103 os., Zb. Wonieść (JR)
23.08.03.: 143 os., Zb. Wonieść (JR, ZM)

Bekasik *Lymnocyptes minimus*

14.03.03.: 1 os., Zb. Wonieść (JS)
7.05.03.: 2 os., Zb. Wonieść (JR)

Dubelt *Gallinago media*

3.05.03.: 1 os., Zb. Wonieść (RK)

Kulik mniejszy *Numenius phaeopus*

20.04.03.: 1 os., Zb. Wonieść (PSZ)

Brodziczek pławny *Tringa stagnatilis*

14.08.03.: 2 os., Zb. Wonieść (GB, JR)
15.08.03.: 3 os., Zb. Wonieść (JR i in.)
27, 28 i 30.08.03.: 1 os., Zb. Wonieść (JR i
in.)
6.09.03.: 1 os., Zb. Wonieść (SK i in.)

Samotnik *Tringa ochropus*

9.08.03.: 13 os., Zb. Wonieść (JR)

Kamusznik *Arenaria interpres*

27.08.03.: 1 ad., 30.08.03.: 2 os., Zb.
Wonieść (JR, ZM)
31.08.03.: 3 os., Zb. Wonieść (SZK)
6.09.03.: 3 os., Zb. Wonieść (JR i in.)
8.09.03.: 1 os., Zb. Wonieść (JR)
12.09.03.: 2 os., Zb. Wonieść (SZK)
14.09.03.: 1 os., Zb. Wonieść (JR, ZM)

Platkonóg szydlodzioby *Phalaropus lobatus*

23.08.: 2 juv., 27.08.: 1 juv., 30.08.03.: 2
juv., Zb. Wonieść (JR, ZM)

Wydrzyk ostrosterny *Stercorarius parasiticus*

13.06.03.: 2 ad. odm. jasnej, J. Białe-
Miałkie, gm. Wijewo (JS, AŁ)

Mewa mała *Larus minutus*

26.04.03.: 14 ad., Zb. Wonieść (SZK)
2.11.03.: 1 juv., Jez. Dominickie (JR)
28.11.03.: 1 imm., Zb. Wonieść (ND)

Mewa żółtonoga *Larus fuscus*

23.04.03.: 2 ad., Zb. Wonieść (JS)
27.04.03.: 1 os., Zb. Wonieść (JR)

Mewa białogłowa *Larus cachinans*

1.07.03.: 1 ad., Zb. Wonieść (JS)
2.08.03.: 1 ad., Zb. Wonieść (JR, SK)
2.11.: 1 ad., 8.11.03.: 2 ad., Jez. Dominickie
(JR i in.)

Rybitwa wielkodzioba *Sterna caspia*

30.08.03.: 1 os., Zb. Wonieść (S.
Parniewicz)

Rybitwa białoczelna *Sterna albifrons*

16.07.03.: 1 os., Zb. Wonieść (JS)
24.07.03.: 2 ad., Zb. Wonieść (GB)

Rybitwa białowąsa *Chlidonias hybridus*

27.04.03.: 2 os., Zb. Wonieść (JR)
6.05.03.: 7 os., Zb. Wonieść (JS)
7.05.03.: 2 os., Zb. Wonieść (JR)
8.05.03.: 4 os., Zb. Wonieść (JS)

12.05.03.: 2 os., Zb. Wonieść (P van
Tilburg, P. van Lieshout)
28.06.: 3 ad., Zb. Wonieść (RK i in.)
9.07.03.: 1 ad., Zb. Wonieść (SK)

Dzięciol zielonosiwy *Picus canus*

28.02.03.: 1 ♀, Rawicz (JR)
6.04.03.: 1 os., leśn. Długie Stare (SM)

Górniczek *Eremophila alpestris*

31.01.03.: 17 os., Osieczna (JS)
1.02.03.: 43 os., Garzyn, gm. Krzemieniewo
(GB)
1.02.03.: 22 os., Sowiny, gm. Bojanowo
(JR)

Świergotek rdzawogardły *Anthus cervinus*

7.05.03.: 1 os., Zb. Wonieść (JR)

Siwerniak *Anthus spinoletta*

21.11.03.: 1 os., Zb. Wonieść (JS)

Pliszka siwa *Motacilla alba*

15.12.03.: 2 os., Osieczna nad Jez.
Łoniewskim (ND)

Zniczek *Regulus ignicapillus*

28.03.03.: 1 ♂, Zb. Wonieść (JS)
30.03.03.: 1 ♂, Leszno (SK)

Czarnowron *Corvus corone*

14.03.03.: 1 os., Zb. Wonieść (JS)

Szpak *Sturnus vulgaris*

12.10.03.: ok. 20000 os., pola pod Wschową
(SM)

Kulczyk *Serinus serinus*

26.11.03.: 1 os., Leszno (ND)

Rzepołuch *Carduelis flavirostris*

7.12.03.: ok. 80 os., k. Bojanowa (JR)

Śnieguła *Plectrophenax nivalis*

23.11.03.: 1 os., Leszno (SK)
28.11.03.: 4 os., Zb. Wonieść (JS)

Co warto przeczytać i mieć w swojej bibliotece

Ptaki Ziemi Świętej. Zdjęcia: Y. Eshbol, tekst: U. Paz. Palphot.

W Izraelu, kraju o powierzchni 10-krotnie mniejszej od Polski można spotkać 500 gatunków ptaków. Wynika to z jednej strony z położenia kraju w miejscu, gdzie krzyżują się szlaki wędrówek ptaków z różnych stron świata, a z drugiej ze zróżnicowania klimatycznego i dużej różnorodności krajobrazów i środowisk.

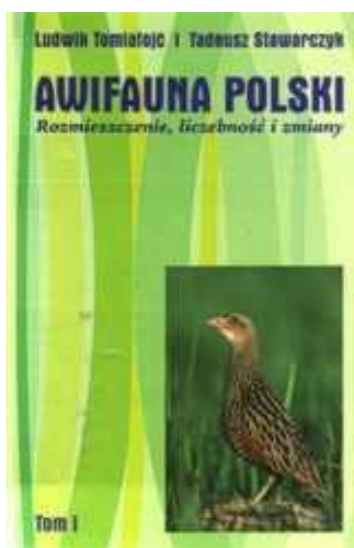
Ptaki omówiono w pięciu rozdziałach: ptaki osiadłe, przylatujące na lato, zimę, migrujące i zalatujące. Tekst jest bogato zilustrowany pięknymi kolorowymi zdjęciami ptaków.

Ptaszyk J. 2003. Ptaki Poznania. Stan jakościowy i ilościowy oraz jego zmiany w latach 1850-2000. Wyd. Nauk. UAM. Poznań.

W oparciu o wieloletnie badania i bogatą literaturę Autor podsumował wiedzę o ptakach Poznania oraz przedstawił jej zmiany jakościowe i ilościowe. Książka zawiera pełen wykaz gatunków ptaków Poznania (255 gatunków, w tym 155 lęgowych) wraz z ich omówieniem.

Trommer G., Wieland P. 2003. Sokół wędrowny w Polsce. Wymarcie i odrodzenie gatunku. Leszno.

W oparciu m.in. o własne doświadczenia Autorzy przedstawiają przyczyny regresu sokoła wędrownego i próby jego przywrócenia naturze.

Tomiałojć L., Stawarczyk T. 2003. Awifauna Polski. Rozmieszczenie, liczebność i zmiany. PTPP „pro Natura”. Wrocław.

Jest to aktualne (stan na koniec 2001 r.) podsumowanie wiedzy o ptakach Polski. Wstępne rozdziały przedstawiają historię i charakterystykę awifauny Polski oraz narzędzia prawne jej ochrony.

W dalszej części, w porządku systematycznym omówiono poszczególne gatunki. Dla każdego gatunku przedstawiono informacje o jego rozmieszczeniu, środowisku, terminach wędrówek i zimowaniu. Dla gatunków lęgowych podano

oceny liczebności populacji i określenie kierunku jej zmian.

Dzieło to powinno znaleźć się w bibliotece każdego ornitologa i miłośnika ptaków. Ułatwia to przystępna cena.